

Demografinių veiksnių įtaka Lietuvos jaunimo padėčiai darbo rinkoje ir socialinei situacijai

Laima Okunevičiūtė Neverauskienė

Lietuvos socialinių mokslų centras; Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Arūnas Pocius

Lietuvos socialinių mokslų centras

Pristatomame tyrime vertinamos socialiniu požiūriu labai kontrastingų šalies gyventojų grupių – jaunimo ir pagyvenusių asmenų integracijos į darbo rinką galimybės bei jų priklausomybė nuo demografinių pokyčių. Tačiau prioritetas teikiamas jaunimo grupei. Nuo XXI amžiaus pradžios ir ateityje iki 2050 metų demografiniai pokyčiai darys vis didesnę įtaką Europos šalių socialinei ir ekonominei raidai. Šiame kontekste, ypač tikslinga stebėti jaunimo ir pagyvenusių žmonių demografinės perspektyvas bei padėtį darbo rinkoje. Šios ribinės ekonominio aktyvumo atžvilgiu socialinės grupės geriausiai atspindi bendras atskiros šalies darbo rinkos perspektyvas.

Jaunimo ir pagyvenusių žmonių padėties transformacija Lietuvos darbo rinkoje tampriai siejama su itin dinamiška demografinių struktūrų kaita. Pasinaudojus darbo rinkos ir išvestinių demografinių rodiklių įvairove, tyrime identifikuojamos šių tikslinių grupių situaciją charakterizuojančios tendencijos, ypač akcentuojant stebimus nedarbo ir užimtumo (ekonominio aktyvumo) pokyčius per krizinius laikotarpius.

Kaip rodo analizės rezultatai, blogėjanti demografinė situacija veikia ekonomiką ir darbo rinką tiesiogiai, nes ilgą laiką Lietuvoje sparčiai mažėjo darbo išteklių skaičius jaunimo amžiaus grupėje. Darbo jėgos skaičius 15-24 metų jaunimo amžiaus grupėje Lietuvoje 1998–2021 m. laikotarpiu sumažėjo net 2,1 karto. Tačiau gerokai sudėtingesnis yra netiesioginis demografinių veiksnių poveikis darbo rinkai, nes nuolatinis ir ilgalaikis darbo išteklių trūkumas žymiai padidina darbo apmokėjimo augimo tempus, kurie auga gerokai greičiau nei BVP, tuo pačiu papildomai užsukdami infliacijos spiralę šalyje. Tokiu būdu šalies ūkis praranda dalį BVP ne tik todėl, kad į darbo rinką patenka gerokai mažiau jaunimo, bet ir todėl, kad šalies ekonomika patiria žymų netiesioginį spaudimą dėl neigiamo demografinių veiksnių poveikio. Dėl demografinių veiksnių spaudimo darbdaviai didina savo pagamintos produkcijos ir paslaugų kainas. Pažymėtina, jog gerokai sparčiau nei BVP 2021-2022 m. augo infliacija ir darbo apmokėjimas. Realus BVP kitimo tempas siekė 2022 m. siekė 1,9 proc., (2021 m. – 6 proc.), infliacija 2022 m. net – 21,7 proc., (2021 m. -10,6 proc.), bruto darbo užmokestis 2022 m. -13,2 proc., (2021m. – 10,6 proc.).